Фермăри хĕл кунĕсем

Фермăри тăрăшулăх – экономика тĕрекĕ

Выльăх-чĕрлĕх ĕрчетес ĕç вырăнсенче епле пынипе паллашсан, иранхи куна кам епле пăхни те алă тупанĕ çинчи пек ума тухать. Кун йĕркинче рынок хутшăнăвĕсенче хуçалăхсен аталанăвне тивĕçлĕ шайра тытса хăварма алă айĕнчи мелсемпе тухăçлăрах усă курасси, çакна валли ĕç тата производство дисциплинине çирĕп тытасси, кашни специалистăн хăйĕн ĕçне критикăлла хак пама вĕренесси тăрать.

РАЙОНТИ ЛАРУ-ТĂРУ

Иртнĕ кĕр кунĕсем йĕпе-сапапа нушалантармарĕç. Кĕрхи ĕçсем те вăрăма тăсăлмасăрах пурнăçланчĕç. Кунпа пĕрлех малашлăха пăхакан валли обществăлла выльăх-чĕрлĕх фермисене хĕле хатĕрлессипе те тухăçлă ĕçлеме условисем çителĕклех пулчĕç. Ĕлĕкрепе кĕрхи уй-хир ĕçĕсем вĕçленнĕ хыççăн çĕр ĕçченĕ каннă, кĕр мăнтăрĕпе уяв ирттернĕ. Анчах пирĕнтен чылайăшĕн паян савăнма иртерехха. Хăш-пĕр «специалистсен» «тăрăшулăхĕпех» паян чылай фермăсенче тислĕк ыйтăвĕ çивĕч тăрать, выльăхсем шыв çуккипе аптăрани пите хĕрететь, юлашки икĕ тĕслĕхе пула фермăсенчи ĕç дисциплини уксахлать.

СĔТ. Кăçалхи 11 уйăхра, пĕлтĕрхи çав тапхăртипе танлаштарсан, пĕрлешӳллĕ хуçалăхсенче пĕтĕмпе 824,6 тонна сĕт илсе çитереймерĕмĕр. Ку вăл миллионшар тенкĕ çухатнипе танлашать. Çак каялла çул малалла аталанать. Специалистсем «çук» тенипе лăпланни, хăйсене шаннă ĕç вырăнĕсенче ыйтуллă лару-тăрăва хăйсем татса пама хыпкаланманни, ĕçе йĕркелеме тăрăшманни пире паян тивĕçтерме пултараймастех. Пĕтĕмĕшле лару-тăрăва хресчен (фермер) хуçалăхĕсемпе килти хушма хуçалăхсем пуçарулăх кăтартни кăна юсама пултарчĕ. Тĕрлĕ формăллă хуçалăхсене пĕрле илнипе кăна район иртнĕ çулхинче ытларах сĕт сурĕ: пĕлтĕрхи 30543 тонна вырăнне 33570 тонна (109,9 процент).

АШ-КĂКАЙ. Районти пĕрлешӳллĕ хуçалăхсенче те, ытти харпăрлăх формиллĕ хуçалăхсенче те аш-какай туса илесси кăçалхи 11 уйăхра пĕлтĕрхинчен пĕчĕкленнĕ: пĕлтĕрхи 1942,3 тонна вырăнне Муркашсем кăçал 613,9 тонна сахалрах аш туса илнĕ. Пĕтĕмĕшле илсен, çак кăтартусем самай шутлаттараççĕ. Кунпа пĕрлех çулталăк хушшинче пур выльăх йышĕ те сахалланни выльăх пăхакансен татса паман ыйтусем пуррине калать.

«ГЕРОЙ» ХУÇАЛĂХРА

Хуçалăхри ферма коллективĕсенче пулсан тата вун пĕр уйăх кăтартăвĕсене тишкерсен, вĕсене районти ытти хуçалăхсеннипе танлаштарсан, Шурчасем çĕннине алла илсе аталанни, производствăна аталантарасси çине пысăк тимлĕх уйăрни, РФ Президенчĕ çул панă «АПКна аталантарасси» наци проекчĕ паракан пулăшусемпе çителĕклĕ усă курни куç умне тухать. Мĕн çинче никĕсленеççĕ-ха вĕсем?

«АПК аталантарасси» приоритетлă наци проектĕнче пăхнă «Выльăхчĕрлĕх отраслĕне хăвăрт аталантарасси» пая пурнăçласа кăçал Шурчасем аш-какай, сĕт, сурăх çăмĕ туса илессипе пысăк чикĕсем палăртнă. Калаmалла, пурнăçламалла мар ӳсĕмсем пулман вĕсем. Паллах, ума лартнă тĕллевсем патне утса хăш-пĕр çивĕч ыйтусемпе те тĕл пулма тиврĕ. Вĕсен пĕр пайне татса панă пулсан, кун йĕркинчех тухман ыйтусем те пур-ха.

Декабрĕн 1-мĕшĕ тĕлне «Герой» хуçалăхра майракаллă шултра выльăхсем пурĕ 378 пуç шутланнă. Вăл шутран сумалли ĕнесем – 176 пуç. Кунпа пĕрлех фермăсенче 590 пуç сысна, 137 сурăх пулнă. Иртнĕ çулхи çак вăхăтпа танлаштарсан, «Геройсен» аталанăвĕ хăшĕсенни пек чаранса ларман. Выльăх-чĕрлĕх продукцийĕ кулленех укçа çăл куçĕ пулни хресчене çак ĕçре тĕллевлĕ вăй хума хистет.

Кăтартусем пирки калас пулсан, кăçалхи 11 уйăхра Шурчасем пĕтĕмпе 802,9 тонна сĕт суса илнĕ. Ку вăл иртнĕ çулхи шайрах. Çак тапхăрта сумалли кашни ĕнерен вăтамран 4562 килограмм (2008 çулта – 4561 кг) сĕт сунă. Республикăри хуçаланнине кăтартрĕ. Фермăри йĕркелĕхе тытса тăрассипе, вăхăтра юсав ĕçĕсем ирттерессипе пĕрремĕш çул мар ĕнтĕ Анатолий Петрович Пискарев тимлет. Фермăра ĕçлекенсем хăйĕн ĕçне шута хунишĕн савăнать вăл.

– Сыснасен рационĕ чухăнах пулманран вĕсен ӳт хушаслăхĕ те пур. Çулталăк пуçланнăранпа Ираида Пискаревапа Эльза Трофимова пăхакан сыснасем талăксерен вăтамран 545 грамм ӳт хушрĕç. Елизавета Григорьевăпа Эльвира Алексеева сысна пăхакансем çак тапхăрта пĕтĕмпе 831 пуç сысна çури илме мехел çитерчĕç, – ĕçлекенсен ĕçне тĕслĕхе хурса калаçать ферма заведующийĕ А. Леонтьева. Антонина Филимоновнан хуçалăхри выльăхчĕрлĕх отраслĕн ĕçне тишкерсе хакла-

«Герой» хуçалăхăн Шурчари сысна ферминче вăй хуракансем (сулахайран сылтăмалла): А. Леонтьева, И. Пискарева, Э. Трофимова, Е. Григорьева, Э. Алексеева Çĕнĕ çул умĕн çĕнĕ тĕллевсем палăртаççĕ.

лика ертӳçисем 6–7 пин килограмлă чикĕсем пирки калаçаççĕ пулсан, куратпăр, ĕçлемелли пайтах. Анчах «Герой» хуçалăх çакна тумаллах тесе шутлать. Ăна валли кунта условисем çитеççĕ, пысăк продуктивлăхлă выльăхсем те пур, ĕçлекенсен тăрăшулăхĕ те шырав ыйтмасть.

Выльăх-чĕрлĕх отраслĕнчи тепĕр кăтарту вăл – аш-какай туса илесси. Кунта та Шурчасем пĕлтĕрхинчен тăрăшуллăрах пулнă: вун пĕр уйăхра мăйракаллă шултра выльăх какайне 60,5 тонна, сысна какайне 30,8 тонна туса илме мехел çитернĕ. Çак ĕçре çĕнĕ технологисемпе ĕçлени тӳпи те пур.

Антонина Филимоновна Леонтьева ертсе пыракан Шурчари сысна ферминче ĕçлекенсем ирхи ĕçсем хыççăн кану пӳлĕмне пуçтарăнса мĕн пурнăçланине тата умри тĕллевсене пăхса тухрĕç. Кунта вĕсем, хуралта ĕçлекенсене шутласан, пурĕ 8 çын ĕçлеççĕ. Кашниех хăйĕн ĕçне ответлăха туйса пурнăçлать. Çакăнтан кăтарту çуралать. Сарайсенче тислĕк çукки, сыснасем тăракан вырăнсене хĕле хатĕрлесе урай сарни, ĕçлекенсем çӳрекен вырăнсене килти пек тăтăш шăлса тăни, хĕле хатĕрленсе сарайсене шуратни Шурчари сысна ферминче, тĕслĕхрен, ĕç кульма ĕç çулĕсем те пур. Пĕрлешӳллĕ хуçалăхри выльăх-чĕрлĕх патĕнче вăл 29 çул вăй хурать. Малтан 17 çул пăру пăхнăскер, халĕ 12-мĕш çул ĕнтĕ сысна ферминче. Вĕсенчен юлашки 5 çулне вăл ферма коллективне ертсе пырать. И. Пискаревăпа Э. Трофимова фермăра 3-4 çул çеç пулсан, Елизавета Михайловна Григорьева хăй суйласа илнĕ ĕçре чĕрĕк ĕмĕр ушăнмасăр ĕçлет. Унăн ĕçри тусĕ Э. Алексеева сыснасем пăхнă çĕрте 14 çул. Çак ĕçченсен тăрăшулăхĕпе Шурчасен ăратлă сысна ĕрчетекен ферми кăçал пĕтĕмпе 131 пуç ăратлă выльăх сутнă. Ку вăл районти 3-мĕш кăтарту.

Фермăра ĕçлекенсем пĕр-пĕринпе кăмăллă та ăшшăн калаçни коллективра туслăх хуçаланнине çирĕплетрĕ. Пĕри пуриншĕн, пурте пĕриншĕн пулсан, ӳсĕмсем нумай кĕттермеççех. Çапла пултăрччĕ те.

Паян выльăхсене хĕл каçарас тапхăр пырать. Ăна хатĕрленсе ӳсен-тăран отраслĕ ферма ĕçченĕсем валли ытти улăмне те, сенаж-силосне те, тыррине те çителĕклĕ янтăласа панă. Вĕсен пахалăхĕ лайăххи ĕçлес туртăма ӳстерет кăна.

Анатолий БЕЛОВ.
Автор сăн ӳкерчĕкĕ.

Конкурс

«Çулталăк юрисчĕ – 2009»

Пĕтĕм Раççейри «Раççей юрисчĕсен ассоциацийĕ» обществăлла организацин 2009 çулхи декабрĕн 3-мĕшĕнчи пĕрлехи пухăвĕн йышăнăвĕпе Чăваш Республикинче «Çулталăк юрисчĕ» регионти юридици премине туса хунă. Çакă вăл пысăк квалификациллĕ юристсен ĕçне-хĕлне тивĕçлипе хаклани пулать.

«Çулталăк юрисчĕ – 2009» регионти премие çĕнсе илес текенсенчен документсене 2009 çулхи декабрĕн 24-мĕшĕнчен тытăнса йышăнаççĕ.

«Çулталăк юрисчĕ – 2009» регион премине илме тăратнă кандидатсем пирки представленисене тата ытти материалсене регионти премин канашне çак адреспа тăратмалла: 428000, Шупашкар хули, К. Маркс урамĕ, 56-мĕш çурт (пристрой), 401-мĕш кабинет. Документсене 2010 çулхи февралĕн 4-мĕшĕччехи 16 сехетчен йышăнаççĕ. Тел.: 62-89-87.

«Çулталăк юрисчĕ – 2009» регион премийĕ пирки калакан положенипе çак сайтсенче паллашма пулать:

http//www.minjust21.ru/pologhenie urista goda*

http//gov.cap.ru/hierarhy.asp;page=./23/1175/44086/346374.

Çĕнĕ юрă

Сăвви Игорь МАЙКОВĂН.
Кĕвви Виталий РОМАНОВĂН.

Хĕл сивви
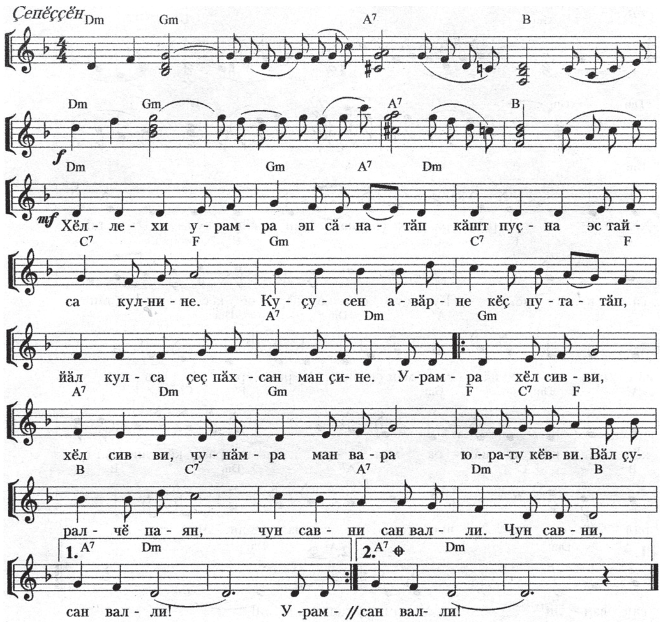
Хĕллехи урамра эп сăнатăп
Кăшт пуçна эс тайса кулнине.
Куçусен авăрне кĕç путатăп
Йăл кулса çеç пăхсан ман çине.

Юратса ăшшăн çеç чуп тăватăп,
Эс хупан имексе куççене.
Сан çумра сивĕрен хăрамастăп,
Юрату ăшăтать чĕрене.

Хушса юрламалли:
Урамра хĕл сивви, хĕл сивви.
Чунăмра ман вара юрату кĕвви.
Вăл çуралнă паян,
Чун савни, сан валли,
Чун савни, сан валли.

Тавтапуç, шурă хĕл, парнелерĕн
Эс пире юрату ĕмĕре.
– Юратсах алран-ал утăр,–
терĕн.
Савăнса кăлт! тапать ик чĕре.

Пирĕн пата çыраççĕ

Шкулта – психологи эрни

Çак кунсенче пирĕн шкулта нумай тĕрлĕ ĕçсем пулса иртрĕç. Вĕсенчен пĕри – психологи эрнине йĕркелени. Ачасем хăйсен шухăш-туйăмĕсене палăртма, ăнсăртран тунă йăнăшсене тишкерме, çирĕп йĕркене пăхăнма, тĕрĕс çулпа утма, пĕр-пĕрне хисеплеме вĕренчĕç.

Пуçламăшĕ çакă пулчĕ: хамăра тĕрлĕ çĕрте тытма пĕлесси, пĕр-пĕрне ăнланни, хамăр ĕçе хак парасси, вĕренӳ йĕркине çирĕп пăхăнасси, сывлăха упрасси.

6 классенчи вĕренекенсем ятарлă занятинче пулса Испани ӳнерçин Сальвадор Дали выставкинче «пулса курчĕç». Унăн фантазиллĕ ӳкерчĕкĕсем ачасене тарăн шухăша ячĕç. Вĕсем вара çак самантри кăмăл-туйăмĕсене хут çинче палăртрĕç, ĕçĕсенчен выставка хатĕрлерĕç.

7-мĕшсем тĕнче успăхĕнчи планета çине «çитсе», ӳкерчĕксем туса малашнехи пурнăç çинчен кăсăкланса шутларĕç. Çакăнпа интереслĕ пĕр-пĕрин шухăшне усса пачĕç.

5-мĕшсемпе «Эпир пĕр-пĕрне ăнланатпăр-и?» ятпа вăйă иртрĕ. Вĕсем хăйсене тĕрлĕ лару-тăрура тĕрĕслерĕç. Кайран пурте пĕрле «Пĕтĕмĕшле пăхăнмалли саккунсемпе» паллашрĕç. «Сывлăх эрех-сăрапа сиен кӳни çамрăк организмăн уйрăмах япăх», – ăс пачĕ шкул психологĕ Зоя Вениаминовна. Вăл хатĕрленĕ слайдсемпе ӳкерчĕксем ачасемшĕн усăллă пулчĕç. Ачасен хутшăнăвĕсенче лайăххи çеç палăрчĕ.

Вĕрентекенсем хушшинче те интереслĕ ĕçсем туса иртертĕмĕр: паянхи кунра умра сиксе тухакан кăткăс ыйтусене мĕнле татса памалла, пурнăçри синкерлĕ самантсемпе мĕнле кĕрешмелле тата ытти те.

Çак эрнере пĕрремĕш класс ачисен ашшĕ-амăшĕсем те пухура хăйсен пепкисем çинчен нумай пĕлчĕç. Психолог çемье шăнăрне епле тытса пымалли çинчен каланă сăмахсем те вĕсене тарăн шухăша ячĕç. «Сирĕн килти пурнăç йĕрки тĕкĕр çинчи пек курăнать», – тесе пĕтĕмлетрĕ психолог. Çакна аслисен манас марччĕ.

З. ПЕТРОВА.

Мăн Сĕнтĕр шкулĕ.

Сывлăх пирки манар мар

Черкке тытсан виçине пĕлер

Паян районта 30 организаци эрех сутма лицензи илнĕ. Çак хаяр шĕвеке вара 159 суту-илӳ точкинче сĕнеççĕ: Муркаш райповĕнче 71 точка, Мăн Сĕнтĕр райповĕнче 49 точка тата 39 пĕчĕк предприяти. Куратăр ĕнтĕ, эрех туянассипе ыйăрлăхсем çук. Килсенчен тĕрлĕ наркăмăш сутакансене, паллах, никам та шута илмен.

Мĕн чухлĕ ĕçетпĕр? Районта кашни çын пуçне (кунта ватти-вĕтти те кĕрет) 2006 çулта 14,93 литр, 2007 çулта 15,54 литр, 2008 çулта 17,1 литр шур эрех тата ликерсем сутнă. Çуллен районта эрех сутасси ӳссе пырать.

Халĕ шутласа пăхар. Кашни çынна тивекен 17,1 литр шутне 15 градусран хаяртарах шĕвексем çеç кĕреççĕ. Шампань, хĕрлĕ эрех, коньяк тата чикĕ леш енче кăларнисене шута илмен. Килсенчен сутнă виçе пирки те статистика çук. Апла пулсан чăннипе мĕн чухлĕ эрех ĕçетпĕр-ха?

Муркаш районĕнче иртнĕ çул пĕтĕмпе кашни çын пуçне 17,1 литр эрех сутнă терĕмĕр пулсан, республикипе - 11,2 литр. Муркашсем ку енĕпе малтисен ретĕнче пулни тӳрех курăнать.

Çав хушăрах кăштах савăнмалли те пур тейĕн. Районта кăçалхи 11 уйăхра кашни çын пуçне 14,8 литр эрех сутнă. Иртнĕ çулхи виçене çитмесен те пултаратпăр. Паллах, уявсенче черкке сахалрах çĕклесен.

И. ИВАНОВ.

2009 çула пĕтĕмлетсе

Республика шайĕнче палăртрĕç

Район администрацийĕн чрезвычайлă лару-тăрăва асăрхаттарас тата пĕтерес, пушар хăрушсăрлăхĕпе тивĕçтерес енĕпе ĕçлекен пай ӳсĕмĕсене маларах çулсенче те республика ырă ятпа палăртни пулнăччĕ. Çакă районта пурăнакансен лăпкăлăхĕшĕн вăй хуракансен ĕçне чыслани пулать те.

Гражданла оборона, чрезвычайлă лару-тăрăва асăрхаттарас тата пĕтерес тĕлĕшпе ĕçлекен Правительство комиссийĕн нумаях пулмасть иртнĕ ларăвĕнче чрезвычайлă лару-тăрăва асăрхаттарас тата пĕтерес тĕлĕшпе Муркаш районĕнчи звенон 2009 çулхи ĕçне ырă енчен палăртнă. Уйрăммăн илсен, районти пушарпа кĕрешекен тата аварипе çăлав служби ĕçне куçса çӳрекен кубокпа тата 1-мĕш степеньлĕ дипломпа паллă тунă. Чрезвычайлă лару-тăрăва асăрхаттарас тата пĕтерес тĕлĕшпе ĕçлекен районти территори подсистемине 3-мĕш вырăн йышăннă ятпа дипломпа наградăланă. Москакасси ял тăрăхĕ те 3-мĕш вырăна тухнă.

Тунă ӳсĕмсене шута хурса 3-мĕш степеньлĕ диплома район Чăваш Республикин Министрсен Кабинечĕн Председателĕнчен – ЧР гражданла оборона ертӳçинчен С. Гапликовран илчĕ.

Н. МИЛЮТИН,
район администрацийĕн гражданла оборона, чрезвычайлă лару-тăрăва асăрхаттарас тата пĕтерес пай ертӳçи.